

SXEDIO.A58

6.9.1878: ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΥ ΤΟΥ **ILLUSTRATED LONDON NEWS** ΑΠΟ ΤΟ ΤΡΙΚΩΜΟ, ΚΑΝΤΑΡΑ, ΑΓΙΟ ΘΕΟΔΩΡΟ ΚΑΡΠΑΣΙΑΣ, ΕΠΤΑΚΩΜΗ ΚΑΙ ΚΩΜΗ ΚΕΠΗΡ

Στις **6** Σεπτεμβρίου **1878** ο ανταποκριτής του **ILLUSTRATED LONDON NEWS** σε μια νέα ανταπόκριση από την Κύπρο περιέγραφε τις εντυπώσεις του από μια επίσκεψη στο Τρίκωμο, την Καντάρρα και σε χωριά της Καρπασίας, όπως τον Άγιο Θεόδωρο, την Επτακώμη και την Κώμη Κεπήρ.

Στο ταξίδι του αυτό που έγινε με άλογα συνόδευε το νέο βρετανό διοικητή της Αμμοχώστου Λοχαγό Σβαίην, κατά τη διάρκεια επιθεώρησης που έκαναν στα χωριά αυτά.

Σ' αυτό το ταξίδι μιλά για τους κατοίκους και για τα προβλήματά τους.

Η ανταπόκριση της **6ης** Σεπτεμβρίου που δημοσιεύθηκε στην έκδοση της **5ης** Οκτωβρίου έχει ως εξής:

"Τη Δευτέρα, **2** τρέχοντος μετά που άφησα τα σκίτσα, τις φωτογραφίες και τις επιστολές μου για σας με το Λοχαγό Ιγκλινς, βοηθό διοικητή της Αμμοχώστου, για να τους στείλει στη Λάρνακα, προχωρήσαμε προς την πιο άγρια απ' όλες τις περιοχές, την ύπαιθρο.

Ο διοικητής Λοχαγός Σβαίην ή μάλλον Καϊμακάμης της επαρχίας, όπως θεωρείται από τους αυτόχθονες, με το γραμματέα του και το μεταφραστή του κ. Γκαμπετίνο, κι εμένα, σχηματίσαμε μια ομάδα.

Μαζί μας ήταν οι μούλες που μετέφεραν τις αποσκευές μας και οι μουλάρηδες και προχωρήσαμε με συνοδεία δύο Τούρκους ζαπτιέδες αστυνομικούς με τις γραφικές στολές τους.

Αφού συγκεντρωθήκαμε μπροστά από το Κονάκι στην Αμμόχωστο, εγκαταλείψαμε την πόλη από τις μεσαιωνικές της πύλες με τους φρουρούς να χαιρετούν με το σωστό τρόπο τον Καϊμακάμη.

Ο Λοχαγός Σβαίην είναι πολύ αυστηρός στην πειθαρχία και διατηρεί τόσο τους ζαπτιέδες όσο και τους στρατιώτες. Αλλά λυπούμαι να πω ότι υπάρχουν ακριβώς τώρα πολλοί λιποτάκτες.

Αυτό δεν οφείλεται στην πειθαρχία, αλλά οι Τούρκοι αισθάνονται ότι η διακυβέρνηση τους έχει τερματισθεί στο νησί και γνωρίζουν ότι έχουν δώσει πολλές αιτίες για να φοβούνται αντίποινα από τους Έλληνες. Κατά συνέπεια άρχισε μετανάστευση Τούρκων στις ακτές της Συρίας.

Άρχισε να σουρουπώνει πολύ πριν φθάσουμε στον πρώτο μας σταθμό και όπως ο ήλιος δύνει γρήγορα ήταν περασμένο βράδυ σαν φθάσαμε στο Τρίκωμο. Εδώ μας προσκάλεσαν να μείνουμε με τον αρχιγεωργό και έμπορο της περιοχής κ. Μιχαήλ.

Στο σπίτι του, έξω από το χωριό κατεβήκαμε μετά από τρεις ώρες και τρία τέταρτα πάνω στις σέλλες των αλόγων.

Εντυπωσιαστήκαμε από την άνεση του διαμερίσματος μας. Νωρίς το πρωί της τρίτης εγώ άρχισα να ζωγραφίζω και ο διοικητής ασχολήθηκε με δουλειές. Δέχθηκε δυο ιερείς και τρεις γεωργούς.

Ενας από τους γεωργούς μίλησε καλά και φαινόταν έξυπνος, ενώ οι ιερείς ήσαν ντροπαλοί και δυστατικοί. Μιλούσαν μόνο για φόρους και χρήματα που είχαν δοθεί στους Τούρκους, οι οποίοι φαίνεται λήστευαν τους Έλληνες κατοίκους πριν από την αναχώρησή τους με όλους τους τρόπους εκβιασμών.

Αναχωρήσαμε από το Τρίκωμο στις τρεις τό απόγευμα και δεν περιμέναμε να φθάσουμε στον Άγιο Θεόδωρο μέχρι το βράδυ, αλλά ιππεύσαμε μόνο διόμισι ώρες.

Προχωρήσαμε ανατολικά προς την ακτή διά μέσου μιας υπαίθρου από λόφους και πεδιάδες καλυμμένες με χαμηλούς θάμνους.

Περάσαμε από πολλά ρυάκια και πήγαμε γύρω από ένα πετρώδες σημείο σε μικρή απόσταση από τη θάλασσα και συναντήσαμε μια μεγάλη σειρά από μούλες που έρχονταν από την αντίθετη κατεύθυνση, όπου το μονοπάτι ήταν πολύ άσχημο.

Μετά, αφού περάσαμε το σημείο **Palaea** στρίψαμε βορειδυτικά διά των Γαστριών προς τον Άγιο Θεόδωρο, ένα αξιοθρήνητο χωριουδάκι, όπου θα μέναμε στο σπίτι του κ. Ντίγκλη, μαλτέζικης καταγωγής.

Εκαμε ό,τι μπορούσε για να μας φιλοξενήσει. Αυτός ο τόπος είναι ενδιαφέρων γιατί είναι ο τόπος του τελωνείου, αλλά αμφιβάλλω πολύ, εάν, μετά την επιθεώρηση από τον άγγλο Καΐμακάμη, θα εξακολουθήσει να παραμένει χώρος για το τελωνείο.

Δεν λυπηθήκαμε που φύγαμε την επομένη μέρα το πρωί μόλις μπορέσαμε μετά απ' όπου ο Διοικητής δέχθηκε σημαίνοντες παράγοντες ιερείς και γεωργούς, όπου όλοι φαίνονταν να είχαν καμφθεί από τις φορολογίες και τη φτώχεια.

Τώρα ακολουθήσαμε ένα μονοπάτι που οδηγεί προς τους λόφους, αφήνοντας πίσω μας τη θάλασσα.

Σύντομα το έδαφος βελτιώθηκε και η σκηνή κατέστη περισσότερο αγροτική και λιγότερη έρημη. Τα χωράφια, τα χωριά και οι φάρμες ήσαν πιο συχνές.

Τα ρυάκια δεν ήσαν εντελώς ξηρά και όπου διατηρείτο υγρασία φύτρωναν πυκροδάφνες. Τα κοπάδια από αρνιά και οι αγέλες από βώδια ήσαν πιο μεγάλες και πολύ καλές. Τα ελαιόδενδρα επίσης ήταν πιο άφθονα. Είχαμε εισέλθει σε μια πιο πλούσια επαρχία.

Περάσαμε τη γραμμή του τηλεγραφείου που συνδέει το υποθαλάσσιο καλώδιο στα ανατολικά. Η απλή θέα κάτι όπως το νερό ή ακόμη και υγρασίας και βλάστησης είναι πολύ ευχάριστο στα μάτια μετά από μια συνεχή πορεία έρημων και καιομένων κοιλάδων από τον ήλιο.

Περάσαμε караβάνια με γκαμήλες και ιππέων πάνω σε μούλες.

Ενωρίς την ημέρα φθάσαμε στην Επτακώμη, ένα λαμπρό χωριό σε ένα ανιέρεισμα των νοτίων λόφων των βουνών της Καρπασίας. Εδώ συναντήσαμε τον κ. Παρκές, ένα άγγλο, ο οποίος δίπλα στον τελευταίο πρόξενο κ. Λαγκ, είχε τη μεγαλύτερη πείρα για τη νήσο. Διασκεδάσαμε με τη συνήθεια του καπνίσματος με

λιβάνι που γίνεται με την άφιξη οποιουδήποτε σημαντικού ξένου ή στις περιπτώσεις οποιασδήποτε σοβαρής εργασίας.

Το σπίτι όπου μείναμε ήταν πολύ γραφικό από όλα τα άλλα που είχαμε δει. Μας προκάλεσε έκπληξη όταν είδαμε νυστιά και μας λέχθηκε ότι υπάρχει πραγματικό κρύο το χειμώνα.

Υπολογίζω ότι βρισκόμαστε σε ένα υψόμετρο **500** ποδών πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Εγινε δεκτή η συνηθισμένη αντιπροσωπεία που ήταν μάλλον πιο μεγάλη εδώ.

Επίσης εκτέλεσε επίσκεψη στον Αγγλο Καϊμακάμη ο Μουδέρης από το γειτονικό χωριό. Μια περίπτωση επίθεσης τέθηκε ενώπιον του Καϊμακάμη και λέχθηκε ότι σ' αυτή την βίαιη επαρχία οι απαγωγές συνέβαιναν τακτικά.

Η διαδικασία ήταν λίγο παράξενη και γραφική. Κάηκε μια μεγάλη ποσότητα λιβανιού. Η ικανοποίηση φάνηκε να απλώνεται εδώ, όπως συνέβη σε κάθε περιοχή μετά την επίσκεψη του Καϊμακάμη. Ο Κάπταιν Σβαίην φαίνεται να είναι πολύ δημοφιλής και γενικά γίνεται δεκτός και επευφημείται.

Μετά το μεσημέρι ο Μουδέρης μας συνόδευσε στην Κώμη Κεπηρ. Στείλαμε τις αποσκευές μας από ένα άλλο ευθύ δρόμο από τον Άγιο Θεόδωρο.

Μας υποδέχθηκε όλος ο πληθυσμός του χωριού με την καμπάνα της εκκλησιάς να κτυπά για να ειδοποιηθούν οι αγρότες για την άφιξη του Καϊμακάμη.

Το πλήθος μας ακολούθησε τρέχοντας για να προλαβαίνει τα ζώα μας, μέχρι το σπίτι που ετοιμάστηκε για μας.

Η υποδοχή και εδώ έμοιαζε με τις προηγούμενες, αλλά ήταν σε μεγαλύτερη έκταση.

Επισκεφθήκαμε το Μουδέρη στο σπίτι του και τον συνοδεύσαμε στο περιβόλι του έξω από το χωριό. Πεπόνια διαφόρων ειδών, καλαμπόκι και διάφορα λαχανικά υπήρχαν όπως συμβαίνει όπου υπάρχει νερό.

Αλλά ο κόσμος είναι πολύ φτωχός για να έχει τα

μέσα για να βγάζει πηγάδια και αποθήκες νερού ή να χρησιμοποιεί μούλες και άλογα που απαιτούνται για να βγάζουν το πολύτιμο υγρό με αλακάρια.

Εξω από την Κώμη Κεπήρ υπάρχουν αμπελώνες και ελαιόδενδρα και εδώ ήταν ο μόνος τόπος όπου είδαμε φράκτες.

Σε αυτό το χωριό είδαμε ελαιοτριβεία. Μέσα σε ένα δεκαπενθήμερο οι ελιές θα είναι έτοιμες για συλλογή. Η εισαγωγή των καταλλήλων μηχανημάτων για τον σκοπό αυτό θα ανταπέδιδε σε κάθε άγγλο επιχειρηματία που θα έστρεφε την προσοχή του σ' αυτό.

Την Τρίτη στείλαμε τις αποσκευές μας πίσω στο Τρίκωμο. Εκεί εξασφαλίσαμε τις υπηρεσίες συνοδού για να μας μεταφέρει στα βουνά μέχρι το Μοναστήρι της Καντάρας. Γνωρίζαμε σύμφωνα με το χάρτη, ότι το μοναστήρι βρισκόταν λίγα μίλια από το κάστρο της Καντάρας, που βρίσκεται στην πιο ψηλή κορφή.

Είναι φανερό ότι αυτό μόνο γνώριζε ο συνοδός μας. Μας μετέφερε μέχρι μισό μίλι από το Κάστρο και μετά ανησυχούσε να μας μεταφέρει στο Δαυλό, στην άλλη πλευρά της οροσειράς.

Αλλά σ' αυτό αντιταχθήκαμε και κατευθυνθήκαμε προς το Κάστρο ή μάλλον προς τον καταπληκτικό βράχο πάνω στον οποίο βρίσκεται το εξαιρετικό αυτό γοτθικό ερείπιο.

Οι λόφοι αυτής της οροσειράς που δεν υπερβαίνει τις **2.000** πόδια είναι αξιοσημείωτοι με τη σουγλερή μορφή τους.

Βρισκόμαστε στο πιο οψηλό σημείο και μπορούσαμε να δούμε τη θάλασσα και από τις δυο πλευρές, ενώ κατευθυνόμαστε δυτικά σε ένα μονοπατάκι που χρησιμοποιούσαν οι κατσίκες.

Κινούμαστε μέσα στις μυρτιές και τα πεύκα για να βρούμε μονοπάτι.

Βρήκαμε το μοναστήρι μπροστά μας και πληροφορηθήκαμε ότι ο ιερέας από το Ηλιος (;) έφθασε για να μας συναντήσει με προμήθειες από παγωμένο κοτόπουλο και αυγά.

Ο μόνος ένοικος σ' αυτό το μοναστήρι είναι

έναν ηλικιωμένο, κουρελλή μοναχό που παραπονείται ότι τα βοσκόπουλα του ρίχνουν πέτρες και οδηγούν τα κοπάδια τους μέσα στο χώρο του μοναστηριού στην ουσία στην οροφή των κτιρίων.

Βρισκόμαστε πολλά πόδια πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας και οι ακτίνες του ήλιου ήταν έντονες.

Καταναλώσαμε αρκετό νερό. Μόνο οι Τούρκοι Ζαπτιέδες που ήταν μαζί μας, πιστοί στη μουσουλμανική τους θρησκεία αρνήθηκαν να πίνουν και περιορίστηκαν να πλύνουν τα πρόσωπα τους και τα χέρια τους, γιατί αυτό το μήνα ήταν το Ραμαζάνι τους (από 28 Σεπτεμβρίου μέχρι τις 27 Οκτωβρίου) και τους απαγορεύεται να τρώνε ή να πίνουν ή ακόμα και να καπνίζουν μεταξύ ανατολής και δύσης του ηλίου.

Αξιζε να δεις την έκταση με την οποία απολάμβαναν το νερό και το κάπνισμα μετά τη δύση του ηλίου.

Για το μοναστήρι της Καντάρας πολύ λίγα ή τίποτε μπορούν να λεχθούν εφόσον δεν υπήρχε τίποτε να δούμε.

Μόνο το εκκλησάκι του κτιρίου επιδιορθώνεται και το εσωτερικό του περιέργο σε μεγάλο βαθμό από την κακόμοιρη και φτωχή του εμφάνιση.

Εφόσον αυτό το μοναστήρι έχει σημαντική έκταση γης, θα ήταν ενδιαφέρον για τους οικονομολόγους να εξετάσουν τη δαπάνη που χρειάζεται.

Ο σωματώδης φιλόξενος ιερέας που ήλθε από το Ηλιος ζει πλουσιοπάροχα. Η κάθοδος από το μοναστήρι στην πεδιάδα ήταν μια δοκιμασία που δεν θα ήθελα ελεύθερα να επαναλάβω.

Τα πολλά ζικ-ζακ μονοπάτια, τα οποία κατά τη διάρκεια του χειμώνα θα αποτελούν την "κοίτη" μικροχειμάρρων είναι γεμάτα από πέτρες, ώστε να μη μπορείς να ιππεύσεις. Όμως αυτά τα μονοπάτια προστατεύονται από τον αέρα και τον ήλιο. Για να οδηγήσεις μια μούλα κάτω από ένα τέτοιο μέρος είναι μια έντονη αγωνία.

Βρήκαμε παγωμένο νερό μετά σε ένα μικρό χωριό

και καφέ στο Ηλιος στο σπίτι του Ιερέα, καθοδόν προς
το Τρίκωμο".